

The etymology of the words *чорт, чорний, Бог, святий* is revised in connexion with the expansion of comparison base both within and outside the Indo-European family of languages. The 4th row of vowel gradation in Slavonic languages was discovered.

Key words: deep etymology, чорт, чорний, Бог, святий, 4th row, gradation, vowels, Slavonic languages.

Н.М. Павликівська

СЕМАНТИЧНА СТРУКТУРА ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКИХ ПСЕВДОНІМІВ

У статті розглядається семантична організація українських літературно-мистецьких псевдонімів, зокрема самоназв, сформованих від апелювативів та пропріальної лексики.

Ключові слова: псевдонім, семантика, номінація, антропонім, апелюватив, онімізація, трансонімізація.

З усіх форм маскуванія (псевдоніми, аноніми, містифікації, плагіати) справжнього авторства найширше вживалися псевдоніми. До них зверталися діячі культури різних ідейних напрямків в різні епохи і у різних народів. Письменники, актори, публіцисти й критики, художники і навіть учені вдаються до псевдонімів, виходячи з певних політичних чи етичних міркувань [1, 13,15]. Основна маса псевдонімів – це вигадані імена-маски письменників, які під тиском обставин мусили приховувати своє ім'я або зверталися до псевдонімів, щоб зробити своє ім'я більш „артистичним” або „літературним” [5, 92,100].

Псевдоніми використовувалися діячами культури, зокрема письменниками-полемістами, ще з XVI століття. Це один із перших гострих етапів у відстоюванні української культури і народності у боротьбі проти католицизму, Ватикану і унії. Другим етапом був період з середини XIX століття і до Жовтня, коли проти української культури виступали урядові кола й шовіністична реакція царської Росії та цісарської Армії. Переслідування передових діячів культури в кінці XIX століття і на поч. XX століття набрало такого розмаху, що доводилось користуватись псевдонімами в життєвому спілкуванні та в листах [1, 13-22]. У XIX столітті жінки-письменниці, зважаючи на тогочасні погляди на місце жінки в суспільстві, широко використовували чоловічі імена-псевдоніми. Вони намагалися цим полегшити собі шлях у літературу. Отже, суспільно-політичні причини були основним ґрунтом для використання псевдонімів діячами культури.

Проте багато псевдонімів з'явилося не з причин політичної конспірації, а через приводи більш суб'єктивного, особистісного характеру: бажання замінити негарне або вульгарне прізвище на краще за звучанням, бажання або необхідність приховати своє іноземне походження. Якщо в XVII-XVIII століттях знатні люди приховували свої пишні імена, брали скромні прізвища, то в XIX столітті картина змінилась на прямо протилежну. Зустрічаються численні псевдоніми, обумовлені всього-навсього модою на них, яка процвітала в Україні в останній чверті XIX століття і в перші десятиріччя XX століття. І все ж складність суспільно-політичного й культурного розвитку українського народу і в перші десятиріччя XX століття обумовила дальшу популярність псевдонімних та анонімних виступів у пресі, літературі, театрі тощо.

У XX столітті перед письменниками, акторами, композиторами, художниками й іншими діячами культури не стояло уже питання про те, чи виступати їм від імені чоловіка чи жінки, титулюваною чи не титулюваною особою, співвітчизником чи іноземцем. Вони зверталися до псевдонімів тому, що так прийнято, що всі беруть собі псевдоніми. Особливо активно використовували псевдоніми (мали по кілька й більше) журналісти, для яких псевдоніми давали можливість писати в різних газетах на різні теми під різними іменами.

Більшість псевдонімів українських письменників XX століття є надбанням художньої літератури, де вони служать не тільки способом приховування справжнього авторства, але й допоміжним засобом художньої виразності. Багато гумористичних літературних псевдонімів, не претендуючи на глибокий зміст, мали чисто розважальний характер (*Зоотехнік історичних наук Фріц Мазня; Дід Василь недобитий; Параска з-під солом'яної стріхи; Професор скотарства Омелько Буц* та ін.). Створюючи свої псевдоніми, письменники зазвичай використовували поширені типи особових і прізвищевих імен рідної і рідше іноземної мов. Матеріалом для псевдонімів слугували загальні і власні імена, які існують в мові. Достатньо багато псевдонімів, утворених від географічних назв, вказують на місце народження своїх носіїв (*Київський, Луганський, Миргородський, Ірпінський,*

Гайсинський, Чернігівський, Слобідський, Федорівський й ін.). Для більшості псевдонімів діячів української культури ХХ століття притаманна інформативність, експресивність, оцінність. За допомогою псевдонімів представники мистецьких кіл не тільки самоідентифікували, а й позиціонували себе у суспільстві.

Псевдоніми становлять досить помітний сектор антропонімікону національної мови. Вивченню псевдонімів присвячені праці з ономастики та антропонімії багатьох вітчизняних і зарубіжних лінгвістів (О. Суперанська,

Г. Сулова, Т. Суркова, Б. Унбегаун, І. Масанов, В. Дмитрієв, П. Чучка, О. Петрова). Українські літературні псевдоніми висвітлені в працях О. Дея й

П. Чучки, які відзначили їх ономастичний статус, структуру й семантичну організацію, функціональні можливості. Проте спеціальних монографічних досліджень української літературно-мистецької псевдонімії наразі не існує.

Предметом нашого дослідження є українська псевдонімія письменників, композиторів, художників, акторів, співаків ХХ століття. Джерелами фактичного матеріалу слугували „Словник українських псевдонімів та криптонімів (XVI-XX ст.)” О.І. Дея (1969), „Нові матеріали до словника українських псевдонімів” В. Еппеля (1999), „Енциклопедія українознавства [В 11-ти т.т – 1955 – 1984 рр.]”, „Українська літературна енциклопедія [В 5-ти томах. Т. 1. – К., 1988; Т. 2. – К., – 1990 р.]”, „Українські письменники. Біо-Бібліографічний словник [В 5-ти томах . Т. 2. – К., 1963 р.; Т. 3. К., 1963; Т. 4. К., 1965; Т. 5. К., 1965]”, інші довідкові матеріали.

Метою запропонованої статті є семантична організація літературно-мистецьких псевдонімів.

Основними способами псевдонімної номінації діячів української культури ХХ століття був лексико-семантичний – перенесення готових номінаційних одиниць на людину для її називання, та дериваційний, який включає афіксацію довільно обраних загальних чи власних назв та видозміну справжнього іменування автора.

Найпродуктивнішим було семантичне переосмислення лексем, яке відбувається шляхом онімізації апелювальної та трансонімізації пропоріальної лексики. Серед власних назв, які зазнали трансонімізації, найбільш продуктивними є антропоніми, значно рідше використовувались топоніми, ще рідше міфоніми та астроніми. Псевдоніми, сформовані від антропонімів, це імена, прізвища. **Псевдоніми-імена** складають кількісно невелику групу, окреслену, переважно, чоловічими іменами: *Наум, Мусій, Мартин, Любомир, Леонід, Ігор, Олег, Дмитро, Гриць, Володимир, Євген, Ярослав, Ярема, Дорош, Агадій* й ін. Особові імена у якості псевдоніма діячі культури використовували частіше у поєднанні з ініціалами чи іншими іменами: *Василь Н.; Марат-Андрій; Валентин В.; Віктор, Іван; Олекса, М; Фелікс, Остап.*

За псевдоніми правила здрібніло-пестливі, гіпокористичні або розмовні варіанти особових імен: *Юрась, С.; Михалко; Дмитрусь, Клим; Стецько; Яремко; Юрко; Панько М.В.; Олежко, Н.; Сень, С.* й ін. Жінки використовували жіночі імена: *Віра, Л.; Людмила, П.; Уляна, К.; Галя; Нуся; Оля, Г.; Руся.* Псевдоніми-імена можуть мати у своєму складі апелювальної поширювачі із вказівкою на вік, характер, вдачу номінарота: *Дід Опанас; Дід Явтух; Дядько Терешко; Дівчина Людмила, П.; Товариш Ганна; Добрая, Юлія.*

За псевдоніми діячів культури правила **прізвища (прізвиська) історичних постатей, ватажків народних повстань**: *Чалий, Сава; Кармелюк; Богун, М.; Нечай, Павло; Сагайдачний, І.М.; Гамалія.* Псевдоніми *Сірко, Палій, Орлик, Муха* можуть сягати як онімного, так і апелювального походження: *Сірко, Іван* (пор. *Сірко Іван* – український політичний і військовий діяч 2-ї половини 17 століття, кошовий отаман Запорізької Січі [2, 744]; *сірко* – собака, переважно сірої масті – ВТС, 1130); *Палій* (пор. *Палій Семен* – полковник білоцерківський (фастівський), керівник національно-визвольної боротьби українського народу проти польської влади на Правобережній Україні наприкінці 17- на поч. 18 ст. [1, 55]; *палій* – той, хто підбурює на що-небудь; підбурювач – ВТС, 699); *Орлик* (пор. *Орлик Пилип* – гетьман України в еміграції (1710-42) [2, 539]; *орлик* – зменшене до орел – ВТС, 680); *Байда* (пор. *Вишневецький (Байда) Дмитро* - український політичний і військовий діяч, один із організаторів українського козацтва [4, 69]; *байда* – безтурботна, гуляща людина, гульвіса – ВТС, 33); *Муха* (пор. *Муха* – ватажок повстання; муха – загальна назва поширеної комахи ряду двокрилих – ВТС, 545).

За псевдоніми слугують **імена, прізвища літературних героїв**: *Бульба, Тарас; Буруля, Мартин; Перебендя, Анатоль; Галайда, Гнат; Віщій, Олег; Лір, В.*

Як псевдоніми використано **прізвища письменників** (українських, російських) у поєднанні з іменем (чужим чи своїм), ініціалом: *Крезуб, Антін; Стельмах, Б.; Галан, Кость; Гайдар, Р.*

Псевдонімами стали оніми: Нестор, Літ. (пор. український письменник і літописець Нестор); *Кий* (пор. Кий, Щек, Хорив і Либідь – три брати і сестра, які за переказами, вміщеними у „Повісті минулих літ”, були засновниками Києва); *Буй – Тур* (пор. епітет Буй Турь у „Слові о полку Ігоревім” князя Всеволода Святославовича брат князя Ігоря Новгород-Сіверського).

Багато літературних псевдонімів сформовані від **прізвищ, які офіційно функціонують у суспільстві**: *Левицька, Ольга; Іванченко, О.; Григоров, П.; Пінчук, Іван; Гриневич, Р.; Козаченко, П.; Вербицький, Степан* й ін. Крім прізвища, до складу таких псевдонімів входять імена та ініціали, чужі для номінатора.

Репрезентативними у псевдоніміконі письменників, публіцистів є псевдоініми й псевдоандроніми.

Псевдоініми – жіночі форми псевдонімів, вживані чоловіками [1, 31]: *Василина, В.* – Кучер, Василь; *Весняна, Наталя* – Бабюк, Андрій; *Котик, Оксана* – Лесик, Іван; *Комсомолка, Надія* – Бабюк, Андрій; *Красольська, Ганна* – Кандиба, Олександр; *Верховинка, Таня* – Керча, Іван й ін.

Псевдоандроніми – чоловіча форма псевдоніма для автора-жінки [1, 31]: *Данко, М.* – Грінченко, Марія; *Лука* – Косач (Квітка), Лариса; *Івась* – Андрієвська, О.; *Юр'єв, Євген* – Старинкевич, Єлизавета; *Дід, Супрун* – Кудрицька, Антоніна й ін.

За псевдоніми правила **номени на позначення власних географічних назв (гідроніми, ороніми, ойконіми)**: *Мурава Марко* (пор. Мурава – р., п., пр. Болотні (бас Тетерева) – ТСУ, 237, 238); *Бористен* (пор. Дніпро (Дніпр, Дніпер, Славутич, Славута) – головна річка України. Найдавніша з чисельних назв *Борисфен (Бористен)* згадується Геродотом (Vст. до н.е.), Птоломеєм (II ст.) та ін. – ТСУ, 117, 118); *Хортиця, Микола* (пор. Хортиця – р. пр. Дніпра – ТСУ, 377); *Росава* (пор. Росава – рр.:1) (Росава, Розава, Русава) л. пр. Росі (бас. Дніпра); 2 пр. пр. Десни (бас. Дніпра) – ТСУ, 304,305); *Говерля Степан* (пор. Говерля – найвища вершина Українських Карпат в Івано-Франківській обл. – ТСУ, 95,100); *Бескид Юрій* (пор. Бескиди – система хребтів, складова частина Українських Карпат – ТСУ, 42); *Полтава, Петро* (пор. м. Полтава); *Пирятин* (пор. м. Пирятин) й ін.

Зрідка у псевдоніміконі діячів культури трапляються псевдоніми, сформовані від **міфонімів, астрономів**: *Орфей; Вій, Петро; Сатур, Олег; Афродита; Оріон, Ярослав.*

Високу продуктивність у літературно-мистецькій псевдонімії виявляє перенесення апелювативів на людину для її називання. Сформовані шляхом онімізації апелювативної лексики псевдоніми виражають відношення автора до навколишнього світу, ставлення до оточуючих, презентують особу як таку. Особливою популярністю у діячів культури користуються псевдоніми, які презентують людину, як таку. Це, передусім, **псевдоніми-субстантивовані прикметники**, які по-різному характеризують людину. Найбільш використовуваними виявились **френоніми**, що вказують на особливості характеру, вдачі, внутрішнього стану людини: *Чесний; Вільний; Вірний; Чулий; Свідомий; Романтичний; Спостережливий; Цікавий; Дивний; Гіркий* й ін.

Достатньо характеристичними й інформативними є **псевдоніми-відатрибутивні назви осіб**. Вони вказують як на позитивні (*Меломан, Галант, Просвітник, Мандрівник, Оптиміст*), так і негативні особливості денотата (*Баламут, Незнайко, Проноза, Негідник, Причепка, Скептик, Гайдабура, Понура*).

Чисельною є група псевдонімів, що виражають відношення номінатора до навколишнього світу: фауни і флори, природно-понятійної сфери. Багатьма лексемами представлена група **псевдонімів-фаунонімів**. За псевдоніми слугують **орнітономени** (назви птахів): *Деркач, Дрозд, Голуб, Горлиця, Синиця, Снігур, Щиглик, Соловей, Грак, Ластівка, Зозуля, Горобець, Крук, Шуліка, Яструб, Журавель, Буревісник, Чайка, Лебідь, Лебедик* й ін.; **ентомологічні номени** (назви комах): *Чмелик, Шершень, Пчїлка, Цвіркун, Щипавка, Оса, Комар, Блоха, Жук, Мурашка, Овод, Сас*, й ін.; **іхтіономени** (назви риб): *Карась, В'юн; номени на позначення диких та домашніх тварин: Вовк, Їжак, Олень, Цап, Щур, Гуска, Півень, Слімак, П'явка, Черепашка* й ін. . Популярністю користувалися псевдоніми, перенесені від назв птахів, особливо співучих.

Різноманітністю використаних лексем вирізняється група **псевдонімів-фітонімів**. За **псевдоніми слугують назви лісових та садових кущів**: *Явір, Ясїнь, Берізка, Бук, Сосна, Клен, Тополя, Кедр, Черешня, Вишня, Сливка, Горіх, Абрикос, Дичка, Кислиця, Терен, Калина, Черемшина, Верес, Чебрець* й ін.; назви трав'янистих та інших рослин: *Барвінок, Рута, Волошка, Ромашка, Хміль, Любисток, Чорнобил, Кропива, Хрін, Розмай-зілля, Лобода, Рп'ях* й ін.; **ботанічні гіперномени**: *Шишка, Жолудь, Колос, Остюк, Билина, Стебло, Корїнь, Стерня* й ін.

Варто відзначити, що такі назви рослин як *Барвінок, Любисток, Рута, Ромен, Розмай-зілля* увиразнюють національну специфіку псевдонімікону діячів української культури. Своєрідність

національного світосприйняття передають й інші використані у якості псевдонімів лексеми, зокрема номен на позначення абстрактних понять: *Недоля, Журба, Туга, Смуток*.

Репрезентативними у псевдоніміконі письменників, публіцистів, співаків, артистів є іменування, сформовані від назв діячів за професією, постійним або тимчасом заняттям, функціями, посадами. Змістове наповнення багатьох псевдонімів свідчить про рід занять їхніх носіїв – література, поезія, театр, музика, наука: *Літератор, Імпресіоніст, Лірник, Літописець, Критик, Читач, Бандурист, Писар, Репортер, Рецензент, Редактор, Бібліограф, Етнограф, Театрал, Артист, Семінарист, Професор, Учитель, Педагог* й ін.

Рідше трапляються псевдоніми, сформовані від назв робітничих та сільськогосподарських професій: *Муляр, Кушнір, Крамар, Рибалка, Коваль, Бджоляр, Чабан, Кооператор, Економіст, Садівник, Пасічник, Бджоляр, Токар* й ін.; від назв служителів церкви, політичних течій, військових професій: *Стрілець, Священник, Гармаш, Військовий, Кошовий, Гетьман, Мечник, Дячок, Радикал, Есер, Депутат*.

На національно-етнічну належність авторів вказують псевдоніми, сформовані від **етнонімів**: *Українець, Українка, Гуцул, Верховинець, Підгорянка, Грек, Волох, Малоросс, Ляшок, Вірмен, Бойко, Волиняк, Черкес, Подоляк* й ін.; на соціальний статус: *Голота, Бурлака, Сіромаха, Незаможник, Скиталець, Шляхтич, Пан, Добродій, Варнак* й ін.

Семантичне розмаїття літературних і мистецьких самоназв репрезентують й інші тематичні групи: псевдоніми, сформовані від **назв топографічних об'єктів, географічних термінів**: *Вир, Хвиля, Багно, Струмок, Лиман, Прірва, Пік, Лан, Вершина*; **гірських порід**: *Скала, Топаз, Камінець, Кремень, Криця*; **явищ природи**: *Легіт, Буревій, Хмара, Крига, Мороз, Холод*; **позаземних елементів Всесвіту**: *Зірка, Метеор, Планета, Місяченько*; **світлових та звукових явищ у природі**: *Іскра, Гук, Гуркіт, Шелест, Гомін*; продуктів людської діяльності: *Довбня, Шило, Гак, Сокира, Молот, Голка, Ключ, Точило, Терлиця, Штилька, Шпичка, Жгут, Підкова* й ін.; **музичних інструментів**: *Ліра, Сопілка*; **номенів, пов'язаних з живим організмом, одягом, харчуванням**: *Око, Мізинець, Палець, Кістка, Капець, Косинка, Хустина, Крупа* й ін.

Варто відзначити семантичне розмаїття лексем, використаних як псевдоніми. Серед них: **лексеми, вжиті у переносному значенні**: *Штилька, Шпичка* (перен. Колюче, уїдливе зауваження; ущипливе слово), *Нитка* (те, що поєднує, зв'яже з ким, - чим-небудь), *Ключ* (засіб до розуміння, розгадування когось, чогось, для оволодіння чогось та ін.), *Довбня* (про нетямущу, дурну людину), *Таран* (те, чим можна завдати сильного, вирішального удару), *Гарт* (стійкість, витривалість, набуті в боротьбі з труднощами), *Гіркий* (який зазнав горя, біди), *Тугий* (який важко піддається будь-якому впливу, змовлянню), *Крижаний* (який призводить до заціпеніння; ворожо-холодний, холодно-зневажливий), *Мімоза* (про вразливу, недоторкану людину), *Кремень* (про міцну здоров'ям людину; про міцну характером людину), *Хмара* (небезпека, нещастя, біда, що насуваються, загрожують кому-небудь), *Рип'ях* (про причіпливу людину), *В'юн* (дуже спритна і хитра людина; пролаза) й ін.; **лексеми у розмовному варіанті**: *Жук* (про пронизливу, шахраювату, хитру людину), *Шовковий* (покірний, слухняний), *Півень* (про задеркувату, запальну людину), *Довгий* (високий на зріст), *Галант* (галантна людина), *Нечоса* (людина з розтріпанним, незачесаним волоссям), *Незнайко* (людина, яка нічого не знає або не знає чого-небудь), *Проноза* (спритна, хитра людина), *Гаркуша* (той, хто гаркавить), *Причепя* (надмірно прискіплива людина), *Понура* (похмура, мовчазна людина) й ін.; **лексеми з іронічним змістовим наповненням**: *Шишка* (поважна, впливова людина); **лексеми із зменшено-пестливим значенням**: *Лебедик* (пестливе звертання до чоловіка), *Місяченько* (пестливе звертання до місяця); **діалектизми**: *Сас* (зах. Прусак, тарган), *Чміль* (діал. Джміль), *Білан* (діал. Блондин), *Бараболя* (діал. Картопля), *Чічка* (зах. Квітка), *Сорокатиий* (діал. Рябий), *Гайдабура* (діал. Пустун, бешкетник), *Бузько* (діал. Лелека); **застарілі, розмовні форми**: *Голяк* (убога людина, злидар), *Обиватель* (постійний мешканець якої-небудь місцевості), *Бурлака* (людина без постійної роботи і без постійного місця проживання), *Варнак* (людина, що втекла з каторги або відбула її; каторжник із випеченим на лобі тавром), *Пролетар* (людина, що не має власності); **історизми**: *Комсомолець* (член комсомолу), *Чорноморець* (чорноморський козак), *Мечник* (воїн, озброєний мечем). Варто зазначити, що псевдоніми відапелятивного походження можуть по-різному мотивуватися, зважаючи на те, що апелятиви мають не тільки одне, а й декілька значень: *Кома*: 1) розділовий знак; 2) стан організму; *Русак*: 1) розм. Російська людина; 2) сірий заєць; *Балабан*: 1) рослина; 2) птах; *Тирса*: 1) дрібні частинки деревини; 2) трав'яниста степова рослина; *Воля*: 1) одна з функцій людської психіки; 2) влада; 3) бажання, хотіння; 4) свобода, незалежність та ін. знач.; *Поважна*: 1) який заслуговує, вартий поваги) 2) авторитетний, значний; 3) немолодий; *Далекий*: 1) який знаходиться, відбувається на великій відстані; 2) байдужий, холодний.

Таким чином, псевдонімікон письменників, публіцистів, художників, акторів, композиторів презентований багатьма лексико-семантичним типами.

Псевдоніми – це окремий вид антропонімів, які посідають вагоме місце в системі власних назв людей. Як засоби вторинної номінації людини вони заслуговують на особливу увагу та глибоке лінгвістичне осмислення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дей О.І. Словник українських псевдонімів та криптонімів (XVI-XX ст.). – К.: „Наукова думка”. – 1969. – С. 13, 22, 31.
2. Довідник з історії України (А-Я) / За заг. ред. І.Підкови, Р. Шуста. – 2-ге вид., доопр. І доповн. – „Генеза”. – К., 2001. – 1136 с.
3. Великий тлумачний словник української мови / Уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. – К., Ірпінь: ФТФ „Перун”, 2004. – 1440 с.
4. Українське козацтво. Мала енциклопедія. – „Генеза”. – Запоріжжя. – 2002. – 568 с.
5. Л.М. Щетинін. Слова, имена. Очерки об именах. – Изд. Ростовского ун-та, 1966. – С. 92, 101.
6. ТСУ – Янко М.Т. – Топонімічний словник України: Словник-довідник. – „Знання”. – К., 1998. – 429 с.

In the article is examined semantic organization of ukrainian literal pseudonyms, particular own names formed from apeletives and proper names.

Key words: pseudonym, semantic, antroponim, apeletive.

К.Д. Паршак

МОВНИЙ ЗНАК ЯК СТРУКТУРНИЙ ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ МОВИ

У статті проаналізовано мовний знак як структурний елемент системи мови, визначено його як матеріально-ідеальне утворення, яке репрезентує предмет, властивість, явище, подію, відношення до дійсності; проаналізовано його особливості, подано класифікацію мовних знаків за різними ознаками.

Ключові слова: денотат, мова, мовний знак, сигніфікат.

Багатовакова історія мовознавства накопичила багатий досвід виділення й вивчення одиниць мови. Серед останніх лінгвісти виділяють мовний знак – структурну одиницю мови.

Виникнення мови та її існування нерозривно пов'язане з виникненням та існуванням homo sapiens. Людська мова як динамічна система створюваних і відтворюваних мовними органами членороздільних звукових знаків для позначення предметів і явищ дійсності та їх відображень у свідомості, а також правил сполучуваності цих знаків виникла у суспільстві і здатна виразити всю повноту знань людини про світ. Мовні знаки не лише передають інформацію, а й беруть безпосередню участь у її формуванні.

На думку Ч.Морріса, саме людина як вища із живих істот використовує знаки. Не лише люди, але й тварини реагують на деякі речі, як на знаки чогось іншого, але такі знаки не досягають тієї складності і довершеності, які знаходимо у людському мовленні, письмі, мистецтві, приладах тощо [4, 37].

Наука і знаки нероздільно пов'язані між собою, оскільки наука дає в розпорядження людей усе більш надійні знаки і подає результати у вигляді знакових систем.

Поняття знака було введено ще стоїками (представниками філософської школи епохи еллінізму – 3-2 ст. до н.е.) і визначалося як двобічна сутність, утворена відношенням позначаючого (σημαίνον) – звукового мовлення і позначуваного (σημαίνόμενον) – значення, які відповідно інтерпретуються як “те, що сприймаємо” і “те, що розуміємо”.

Визначення знака як єдності звуків та значення пройшло через усю середньовічну філософію. У новий час теорія про знаки людської мови була викладена у працях В.Гумбольдта, який сформулював “закон знака”, що розкрив універсальний принцип побудови мов, поєднання значення і форми його вираження. Ця “єдність базується на взаємодії внутрішньої мовної свідомості і звука” [1, 127].